

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Του Ἀρχιμανδρίτη
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ, Δρος Θεολ.

«Πᾶσα Γραφή θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος» (Β΄ Τιμ. 3,16).

Ἡ νυκτερινή αὐτὴ ἐκτενὴς προσευχή καὶ δέησή μας πρὸς τὸν Θεό, κατὰ τὶς δύσκολες στιγμὲς πού διερχόμαστε, λαμβάνει χαρακτηριστὰ περιουλλογιῆς, μὲ σκοπὸ νὰ ἀναζητήσουμε τὴν αἰτία τῆς σκληρῆς δοκιμασίας τῆς Πατρίδας μας, νὰ ἐκφράσουμε δὲ τὴ μετάνοια καὶ ἐξομολόγησή μας πρὸς τὸν Θεό. Ἡ προσευχή μας λαμβάνει ἐπίσης χαρακτηριστὰ παρακλήσεως, ὥστε ὁ Θεὸς νὰ λυτρώσει ἡμᾶς καὶ τὴν Πατρίδα μας ἀπὸ τὴν ἐπιβουλὴ τοῦ ἀλλόφυλου καὶ ἀλλόθρησκου καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ὁ νόμος καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Εὐαγγελίου. Μαζί, λοιπόν, μὲ τὸν Ψαλμῶδὸ ἐπαναλαμβάνουμε: «**Ἐπὶ σοί, Κύριε, ἤλπισα, μὴ κατασχυνθεῖν εἰς τὸν αἰῶνα· ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ρῦσαί με καὶ ἐξελοῦ με**» (Ψαλμ. 30,1). «**Πρὸς σέ, Κύριε, ἦρα τὴν ψυχὴν μου, ὁ Θεὸς μου. Ἐπὶ σοί πέποιθα· μὴ κατασχυνθεῖν, μηδὲ καταγελασάτωσάν με οἱ ἐχθροί μου**» (Ψαλμ. 24,1-2). Ἐπειδὴ ὁ μύχιος πόθος τῆς αἰτήσεως καὶ τῆς δεήσεώς μας ἔχει ἀφετηρία καὶ τέλος τὴν ἐπικράτηση τῆς ἀλήθειας, τῆς δικαιοσύνης καὶ γενικότερα τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου, θὰ μᾶς ἀπασχολήσει στὴν ὁμιλία αὐτὴ τὸ ζήτημα τοῦ τρόπου ἀναγνώσεως καὶ γνώσεως τοῦ περιεχομένου τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τόσο ὡς ἀνάγκης γιὰ τὴ συνειδητὴ χριστιανικὴ ζωὴ μας, ὅσο καὶ ὡς τῆς ἰδανικώτερης μεθόδου προβολῆς τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἡ ἀνάγνωση τῶν Ἁγίων Γραφῶν εἶναι θεία ἐπιστήμη. Θὰ ἀναφέρω ἀμέσως αὐτὸ πού γράφει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νεὸς Θεολόγος γιὰ τὴν Ἁγία Γραφή, τὸ ὁποῖο εἶναι σημαντικὸ γιατί τοποθετεῖ τὸ πρόβλημα στὴ βάση του. «**Ἀδελφοί καὶ πατέρες, γράφει, ἡ πνευματικὴ γνώση εἶναι παρόμοια πρὸς ἕνα σπῆτι κτισμένο στὸ μέσο τῆς κοσμικῆς καὶ εἰδωλολατρικῆς γνώσεως. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι, ὅπως ἕνα ἀρκετὰ στερεὸ καὶ καλοφυλαγμένο θησαυροφυλάκιο, εὕρισκεται ἡ γνώση τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καὶ ὁ ἀποθησαυρισμένος στὴν Ἁγία Γραφή ἀφραστός πλοῦτος, τὸν ὁποῖο δὲν πρόκειται νὰ γνωρίσουν ποτὲ ὅσοι εἰσέρχονται στὸ σπῆτι, παρὰ μόνον ἂν τοὺς ἀνοιχθεῖ τὸ θησαυροφυλάκιο»⁽¹⁾. Εἶναι φανερό πὼς τὸ σπῆτι, τὸ ὁποῖο βρίσκεται στὸ μέσο τοῦ κόσμου, τῆς κοσμικῆς καὶ εἰδωλολατρικῆς γνώσεως, εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Μέσα στὴν Ἐκκλησία, δίκην θησαυροφυλακίου, φυλάσσονται οἱ θεῖες Γραφές. Ἡ φύλαξη δὲν εἶναι ζυλότυπη**

1. Κατηχήσεις, XXIV. Sources Chrétiennes (SC) 113, σελ. 34.

παρακράτηση τοῦ θησαυροῦ καὶ τοῦ πλοῦτου τῶν θείων Γραφῶν, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία ἀναλαμβάνει τὸ ἀνοιγμα τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Εὐαγγελίου γιὰ νὰ τὸ καταστήσει γνωστὸ σ' ὅσους εἰσέρχονται στὴν Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία ἔλαβε ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ τοὺς Ἀποστόλους τὴν παρακαταθήκη αὐτὴ, συγχρόνως δὲ καὶ τὴν ἐντολὴ νὰ τὴ φυλάξῃ ἀκέραιη καὶ νὰ τὴ γνωρίσει εἰς «**πάντα τὰ ἔθνη**» (Ματθ. 28,19). Ἐπομένως μόνον μέσα στὴν Ἐκκλησία, δὲν ἐννοῶ δὲ τὴν ἀπλὴ ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν μέσα στὸ ναό, ἀλλὰ μὲ τὴ συμμετοχὴ μας στὸ μοναδικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία, μὲ πίστη στὸ ἅγιο ὄνομα του ἀποκοῦμε τὶς ἀναγκαῖες προϋποθέσεις γιὰ τὸ ἀνοιγμα καὶ τὴ γνώση τοῦ θησαυροφυλακίου τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ἐκεῖ ἔχουμε τὴν προσωπικὴ βεβαιότητα καὶ τὴν ἀντικειμενικὴ βεβαίωση, ὅτι ἡ ἀνάγνωση καὶ ἡ γνώση τῆς Γραφῆς εἶναι αὐτὴ, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ στὴ γνώση τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεως. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὑπογραμμίζει, ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὴ γιὰ τοὺς πιστοὺς ἡ ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν στὶς ἱερὲς ἀκολουθίες. Ὁ καθένας στὸ «σπίτι του ἅς παίρνει στὰ χέρια του τὰ ἱερὰ βιβλία καὶ ἅς ἐξετάζει μὲ προσοχὴ τὰ νοήματα ὧν ἔχουν λεχθεῖ, ἂν βέβαια θέλει νὰ ἔχει διαρκὴ καὶ ἀφθονὴ τὴν ὠφέλεια ἀπὸ τὴ Γραφή⁽²⁾.

Ποῖες, ὁμως, εἶναι οἱ προϋποθέσεις ἀναγνώσεως καὶ γνώσεως τοῦ περιεχομένου τῶν Ἁγίων Γραφῶν; Ὁ Ἀπόστολος Φίλιππος, ὅταν πλησίασε τὸν Αἰθίοπα ἀξιωματοῦχο τῆς Βασιλισσας τῶν Αἰθίοπων καὶ τὸν εἶδε νὰ διαβάζει τὸν Προφήτη Ἡσαΐα, τοῦ ὑπέβαλε τὴν ἐρώτηση: «**Ἄρα γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;**» (Πράξ. 8,30). Εἶναι βέβαιο, πὼς ὁ Αἰθίοπας ἀξιωματοῦχος δὲν ἐκπληροῦσε μέχρι ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὶς ἀναγκαῖες προϋποθέσεις γιὰ τὴν κατανόηση τῶν θείων ἀποκαλύψεων τῶν Ἁγίων Γραφῶν, γι' αὐτὸ καὶ τὸ θησαυροφυλάκιο τοὺς παρέμενε γιὰ τὸν ἴδιο ἐρημητικὰ κλειστὸ. Ἡ παρουσία, ὁμως, καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου τοῦ ἀνοῖξαν ὄχι μόνον τὸ θησαυροφυλάκιο τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πνευματικούς του ὀφθαλμούς, ὥστε νὰ δεῖ καὶ νὰ γνωρίσει τὸ θησαυρὸ σωτηρίας. Ὁ Αἰθίοπας ἀξιωματοῦχος διάβαζε ἀπὸ τὸν Προφήτη Ἡσαΐα (Ἡσ. 53,7-8) τὸ σημεῖο πού ἀναφέρεται στὰ πάθη τοῦ Μεσσία: «**Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη· καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἀφῶνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ**» (Πράξ. 8,32-33). Ὁ Ἀπόστολος Φίλιππος τοῦ ἀνέπτυξε τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Κυρίου, τὰ πάθη καὶ τὴν Ἀνάστασή του, καθὼς καὶ τὴν πίστη, ὅτι Αὐτὸς εἶναι πού ὁ Προφήτης Ἡσαΐας καὶ ὀλόκληρη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προφητεύουν, ὅλες δὲ οἱ προφητείες αὐτὲς ἐκπληρώθηκαν στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἀποστολικὸ ἔργο τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου συνοψίζει τὸ ἔργο τῶν Ἀποστόλων καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖο εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Κυρίου ἀνά τὰ ἔθνη. Τὴν ἀνάγκη τῆς διδασκαλίας τονίζει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφοντας: «**Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται (τὸν Κύριον) εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν, πὼς δὲ κηρύξουσιν οὐδ' οὐκ ἤκουσαν, πὼς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος; πὼς δὲ κηρύξουσιν ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; - ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Θεοῦ**» (Ρωμ. 10,14-17). Τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ ἔσπειρε πρῶτος ὁ Κύριος μὲ τὴ διδασκαλία καὶ τὴ φανέρωση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ στοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸ τὸ ἔργο

2. Ὁμιλία, Ὅτι χρῆσιμος ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις, 2. Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας (ΕΠΕ), 26, σελ. 281.

συνεχίζει η Έκκλησία, μέσα στην όποια μπορούμε να γνωρίσουμε το περιεχόμενο του λόγου του Θεού.

Ως πρώτη και βασική προϋπόθεση γνώσεως και κατανοήσεως της Άγίας Γραφής πρέπει να τοποθετηθεί η πίστη στον Θεό και στην Άποκάλυψη του Θεού δια του Ίησού Χριστού. Ο Αιθίοπας αξιωματούχος έκανε όμολογία πίστεως ενώπιον του Άποστόλου Φιλίππου, «πιστεύω τόν Υιόν του Θεού είναι τόν Ίησούν Χριστόν» (Πράξ. 8,37), έπειτα δέ από αυτή την όμολογία έλαβε τή χάρη του Άγίου Πνεύματος δια του Βαπτίσματος και απέκτησε τίς αναγκαίες προϋποθέσεις κατανοήσεως της θείας Άποκάλυψης. Ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος διατυπώνει τόν όρο της γνώσεως και κατανοήσεως της Άγίας Γραφής κατά τόν ακόλουθο τρόπο: «Όταν, λοιπόν, ο Θεός κατοικήσει και περπατήσει μέσα μας και άποκαλυφθεί σε μας αίσθητως, τότε μπορούμε να δούμε και να γνωρίσουμε τά κρυμμένα στό θησαυροφυλάκιο, δηλαδή στην Άγία Γραφή, θεία Μυστήρια. Διαφορετικά, ός μή πλανάται κανείς, είναι έντελώς αδύνατο να άνοιξει τό θησαυροφυλάκιο της γνώσεως και να άπολαύσει τά εκεί εύρισκόμενα αγαθά ή να γίνει μέτοχος αυτών μέ τή θεωρία τους⁽³⁾. Τήν έμπειρία της παρουσίας του Θεού μέσα μας δέν τήν άποκτούμε παρά μέσα στην Έκκλησία μέ τήν πίστη μας στον Τριαδικό Θεό και τή μετοχή μας στη μυστηριακή χάρη.

Η πίστη, όμως, δέν συνιστά τή μοναδική προϋπόθεση όρθης άναγνώσεως και κατανοήσεως της Γραφής. Βασική επίσης προϋπόθεση είναι και ο χριστιανικός μας βίος, ο όποιος άλλωστε άποτελεί έπιβεβαίωση της ύγιους πίστεώς μας. Ο χριστιανός πρέπει να είναι άνθρωπος της άρετής και της τηρήσεως των έντολών του Θεού: «Διότι, όπως γράφει και πάλι ο άγιος Συμεών, από τίς έντολές γεννούνται οι άρετές και από αυτές ή άποκάλυψη των μυστηριών, τά όποια είναι καλυμμένα και κρυμμένα κάτω από τό γράμμα των Γραφών. Πράγματι, μέ τήν τήρηση των έντολών πραγματοποιείται ή έργασία των άρετών, από δέ τήν έμπρακτη έφαρμογή των άρετών έπέρχεται ή έφαρμογή των έντολών, κατ' αυτό δέ τόν τρόπο διανοίγεται σε μας ή θύρα της γνώσεως. Η καλύτερα, άνοιγεται, όχι δια των έντολών, αλλά δι' εκείνου, ο όποιος είχε διαβεβαιώσει, ότι: «Ο αγαπών με τάς έντολάς μου τηρήσει και ο Πατήρ μου αγαπήσει αυτόν και εγώ έμφανίσω αυτόν έμαυτόν» (Ίωάνν. 14, 21)⁽⁴⁾. Δυνατό τήν Άγία Γραφή να τήν άναγινώσκει κάποιος, ο όποιος εύρίσκεται εκτός του Χριστιανισμού, άλλης θρησκείας, ή άθεος, ή άκόμη ένας όνόματι μόνο χριστιανός, παραμένοντας όμως τελείως άδιάφορος ως προς τήν πίστη και τό χριστιανικό ήθος. Τότε ή Άγία Γραφή δέν ενεργεί μέ τήν άναγεννητική της δύναμη, ούτε ο Θεός άποκαλύπτεται σε αυτόν, αλλά παραμένει καλυμμένος και κρυμμένος υπό τό γράμμα, τό όποιο καθίσταται άπροσπέλαστο χωρίς τήν πίστη, τήν έφαρμογή των έντολών και τήν έργασία των άρετών. Ο άγιος Μάξιμος ο Όμολογητής γράφει: «Τής άγίας Γραφής τά μέν ρήματα Ιμάτια λέγοντες, τά δέ νοήματα σάρκας του λόγου νοούντες, τοίς μέν καλύπτομεν, τοίς δέ άποκαλύπτομεν»⁽⁵⁾.

3. Κατηχήσεις, XXIV. SC 113, σελ. 38.

4. Κατηχήσεις, XXIV. SC 113, σελ. 38.

5. Ambigua 11,10. PG 91, 112B. Περισσότερα για τό θέμα αυτό βλέπε: Vasilios KARAYIANNIS, Archim: Essence et Energie. Ontologie de la distinction et connaissance de Dieu selon saint Maxime le Confesseur (Thèse de Doctorat), Fribourg 1991, pp. 318-338.

Η άποκάλυψη του λόγου των θείων Γραφών, ο όποιος εύρίσκεται κρυμμένος υπό τό γράμμα πραγματοποιείται για όσους είναι άξιοι της άποκάλυψης αυτής. Τήν έννοια αυτή έχει και ή Εύχή της Έκκλησίας πριν από τήν άνάγνωση του Εύαγγελίου κατά τή θεία Λειτουργία: «Έλλαμψον έν ταίς καρδίαις ήμών, φιλόνηρωπε Δέσποτα, τό της σής θεογνωσίας άκήρατον φώς και τούς της διανοίας ήμών διάνοιξον όφθαλμούς εις τήν των ευαγγελικών σου κηρυγμάτων κατανόησιν. Ένθες ήμίν και τόν των μακαρίων σου έντολών φόβον, ίνα τάς σαρκικής επιθυμίας πάσας καταπατήσαντες, πνευματικήν πολιτείαν μετέλθωμεν, πάντα τά προς ευαρέστησιν τήν σήν και φρονούντες και πράττοντες».

Όταν πληροούνται οι προϋποθέσεις αυτές, τότε ή χάρη και ή δύναμη του Άγίου Πνεύματος έννοχύνει στην κατανόηση των μυστηριών της Άγίας Γραφής. «Και είναι φυσικό. Διότι, όσα είναι σφραγισμένα και κλεισμένα, όσα είναι άθέατα και άγνωστα σε όλους τούς ανθρώπους, αυτά τά όποια άνοιγονται μόνο από τό Άγιο Πνεύμα και έτσι άποκαλύπτονται και γίνονται θεατά και γνωστά σε μας, πώς άρά γε είναι δυνατό να θεαθούν και να γνωσθούν ή άκόμα να κατανοηθούν από αυτούς, οι όποιοι ίσχυρίζονται, ότι ποτέ δέν γνώρισαν μέσα τους τήν παρουσία, τήν έλλαμψη, τό φωτισμό και τήν έννοίκηση του Άγίου Πνεύματος⁽⁶⁾. Πράγματι, ή παρουσία του Άγίου Πνεύματος είναι αναγκαία προϋπόθεση κατανοήσεως των θείων Γραφών. Γνωρίζουμε ότι οι Άγιες Γραφές είναι έργο του Άγίου Πνεύματος, διότι οι ιεροί συγγραφείς κινήθηκαν μέ τή χάρη, τή δύναμη και τήν ένέργεια του Άγίου Πνεύματος για να συγγράψουν τά διάφορα βιβλία της Άγίας Γραφής. Τό έργο, όμως, του Άγίου Πνεύματος δέν δύναται να κατανοηθεί παρά μόνο μέ τό φωτισμό του Άγίου Πνεύματος. Ο Μ. Βασίλειος γράφει συγκεκριμένα: «Άναφορικά μέ τίς λέξεις και τίς εκφράσεις, όπως και για τά κατά συνήθεια γεγονότα, είτε αυτά προέρχονται από τόν Θεό, είτε από τόν Χριστό Του, είτε από τούς Άγίους Προφήτες και Εύαγγελιστές, είτε από τούς Άποστόλους, ή Θεόπνευστος Γραφή τά χρησιμοποιεί, κατά τήν άποψη μου, όχι άπλως και ως έτυχε ή όπως άπλως θά συνέβαιναν, αλλά μέ τρόπο δοκιμασμένο υπό του Άγίου Πνεύματος, μέ σκοπό τό όρθόδοξο φρόνημα... (Η Άγία Γραφή χρησιμοποιεί, λοιπόν, όλα αυτά τά μέσα) στό μέτρο, μέ τό όποιο τό καθένα από αυτά θά μπορούσε να συμβάλει στην προκειμένη ύγιη διδασκαλία, να οδηγεί δέ τό νοϋ στην κατανόηση των όρθόδοξων θεσμών και δογμάτων»⁽⁷⁾. Για τό Μ. Βασίλειο, ή θεόπνευστία της Άγίας Γραφής σημαίνει τό φωτισμό του Άγίου Πνεύματος. Έπομένως, ή χρήση και ή άνάγνωση της Γραφής πρέπει να άποβλέπει σ' αυτό τό σκοπό και να εκλαμβάνεται όχι ως άπλή διήγηση γεγονότων ή παράθεση λέξεων και συλλαβών χωρίς σκοπό. Τό σκοπό τόν καθορίζει τό ίδιο τό Άγιο Πνεύμα, είναι δέ ή καθοδήγηση του ανθρώπου στην όδό της σωτηρίας.

Ο Μ. Άθανάσιος γράφει για τά βιβλία της Άγίας Γραφής: «Ταύτα πηγαί του σωτηρίου, ώστε τόν διψώντα των έν τούτοις έμφορείσθαι έν τούτοις μόνοις τό της εύσεβείας διδασκαλείον ευαγγελίζεται»⁽⁸⁾. Η άποψη του Μ. Άθανασίου συμπύπτει μέ αυτήν του Μ. Βασιλείου, ότι δηλαδή οι Άγιες Γραφές διδάσκουν

6. ΣΥΜΕΩΝ του Νέου Θεολόγου, Κατηχήσεις, XXIV. SC 113, σελ. 42.

7. Περί Βαπτίσματος, Ι,β, 6. SC 357, σελ. 122.

8. Έπιστολαί Έορταστικά 39. ΒΕΠΕΣ, 33, σελ. 77 και 84.

περί της ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως. Ἄλλωστε καί οἱ δύο Μεγάλοι Πατέρες μιλοῦν μέ τήν ἴδια ἐκκλησιαστική ἐμπειρία ὡς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας καί ἐντός τῶν ἰδίων σχεδόν ἱστορικῶν συνθηκῶν μέ τήν παρουσία καί ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων, οἱ ὁποῖες ἀλλοίωσαν τό ὀρθόδοξο δόγμα καί τήν πίστη τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Γραφές ἀποτελοῦν τό σημεῖο ἀναφορᾶς καί ἐλέγχου τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεως. Ἐπιπρόσθετα, ὁμως, ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι ἡ «πηγή» τῆς σωτηρίας. Αὐτή ἡ διαπίστωση τοῦ Μ. Ἀθανασίου εἶναι σημαντική, διότι ὄντως ἡ Ἁγία Γραφή περιέχει τή σωτήριο διδασκαλία καί τίς πράξεις καί ἐνεργεῖες τοῦ Θεοῦ γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Κατά τόν Μ. Ἀθανάσιο, ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι προσέτι πηγὴ πνευματικῆς τροφῆς γιά ὅσους καταφεύγουν σ' αὐτή.

Τῆ ββαιότητα γιά τήν παρουσία τῆς χάριτος καί τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατά τήν ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν ἀποκτᾶ ὁ ἄνθρωπος ἐάν πληροῖ ἀφ' ἐνός μέν τίς ἀνωτέρω προϋποθέσεις τῆς πίστεως, τῆς ἀρετῆς καί τῆς ἐφαρμογῆς τῶν θείων ἐντολῶν, ἀφ' ἐτέρου δέ τῆς ἐσωτερικῆς του διαθέσεως καί ἐτοιμότητος νά δεχθεῖ τήν εὐεργετική ἐπίδραση ἀπό τήν ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν. Ὁ Μ. Βασίλειος σχολιάζει τό λόγιό τῆς Β' πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολῆς, λέγοντας: «**Πᾶσα Γραφή θεόπνευστος καί ὠφέλιμος**», ἐπειδή ἔχει γραφεῖ γιά τό σκοπὸ αὐτὸ ἀπὸ τό Ἅγιο Πνεῦμα, οὕτως ὥστε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά προσφεύγουν σ' αὐτή σάν σέ κοινὸ ἰατρεῖο καί ὁ καθένας νά ἐπιλέγει τό θεραπευτικὸ φάρμακο τῆς δικῆς του ἀσθενείας. Διότι, λέγει ὁ Ἐκκλησιαστής, ὅτι τό «**ἄμα καταπαύει ἁμαρτίας μεγάλας**»⁽⁹⁾. Ἡ Ἁγία Γραφή προσφέρει ἐπιπρόσθετα ἕνα ἄλλο ἀγαθὸ στὸν ἄνθρωπο, τὴν θεραπεία τῶν ψυχικῶν ἀσθενειῶν, ὁ καθένας δέ, κατά τό Μ. Βασίλειο, μπορεῖ νά ἀνακαλύψει τό δικό του φάρμακο γιά τὴ δική του ἀσθένεια. Γιά τὸν ἴδιο λόγιο ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ἐπίσκοπος Λυών γράφει: «Ὡφείλομε νά προσφεύγουμε πρὸς τὴν Ἐκκλησία, νά θηλάζουμε ἀπὸ τοὺς μαστοὺς τῆς καί νά τρεφόμεσθε ἀπὸ τίς Γραφές τοῦ Κυρίου. Διότι ἡ Ἐκκλησία φυτεύθηκε ὡς παράδεισος μέσα σ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Ἐπομένως, ἡ ἐντολή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, «**ἀπὸ παντός ξύλου τοῦ παραδείσου βρώσει φάγη**», σημαίνει φάγε ἀπὸ (τοὺς πνευματικοὺς καρπούς) ὅλης τῆς Γραφῆς τοῦ Κυρίου, ὁμως μὴ γευθεῖς καθόλου ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμό καί μὴ ἀποκτήσεις καμμία σχέση μέ τίς αἱρετικές διχοστασίες⁽¹⁰⁾. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς πιστοὺς νά ἀναδυθοῦν στὴν ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν, γιατί ἡ εἰσοδος στό περιεχόμενό τους εἶναι παρόμοια ἢ καί ἀνώτερη ἀπὸ τὸν Παράδεισο. «Γιατί, λέγει, πραγματικά ἡ ἀνάγνωση τῶν θείων Γραφῶν εἶναι πνευματικὸ λειβάδι καί παράδεισος ἀπολαύσεων, καί μάλιστα παράδεισος ἀπολαύσεων καλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνο τὸν παράδεισο. Αὐτὸ τὸν παράδεισο δὲν τὸν φύτεψε ὁ Θεὸς στὴ γῆ, ἀλλὰ στίς ψυχές ὧσων πιστεύουν. Αὐτὸ τὸν παράδεισο δὲν τὸν ἔθεσε στὴν Ἐδέμ οὔτε στὴν ἀνατολή καθορίζοντάς τον σ' ἕνα τόπο, ἀλλὰ τὸν ἐξάπλωσε παντοῦ στὴ γῆ καί τὸν ξετύλιξε στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης»⁽¹¹⁾.

Ποῖο, ὁμως, εἶναι τό εἶδος τῆς πνευματικῆς τροφῆς, τὴν ὁποία γενομένη μέσα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή; Θά μπορούσαμε νά διακρίνουμε δύο εἶδη. Ἀφ'

9. Ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμούς, 1, 1. ΒΕΠΕΣ, 52, σελ. 11.

10. Κατὰ Αἱρέσεων, V 20,2. SC 152, σελ. 259.

11. Ὁμιλία, Ὅτι χρῆσιμος ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωση, 1. ΕΠΕ, 26, σελ. 275.

ἐνός μέν τὴν τροφὴ ἐκείνη, ἡ ὁποία μᾶς καθιστᾶ ἀνθρώπους ἀρετῆς μέσα σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, ἀφ' ἐτέρου δέ τὴν τροφὴ ἐκείνη, ἡ ὁποία μᾶς προετοιμάζει γιά τὴν αἰώνια ζωὴ καί τὴν ἔνωσή μας μέ τὸν Θεό. Σ' αὐτὰ τὰ δύο εἶδη ἐπικεντρῶναι καί ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος τὰ ἀντλούμενα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή ἀγαθὰ. «Γιά ποιά ἀγαθὰ καί τί εἶναι αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ, γιά τὰ ὁποῖα κάνω λόγο;» ἐρωτᾷ. Καί ἀπαντᾷ: «Ἐννοῶ τὴν τέλεια ἀγάπη, δηλαδή τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καί πρὸς τὸν πλησίον, τὴν καταφρόνηση ὅλων τῶν αἰσθητῶν, τὴ νέκρωση τῆς σάρκα καί τῶν μελῶν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι καί τὴν κακὴ ἐπιθυμία, οὕτως ὥστε, ὅπως ἕνας νεκρὸς δὲν σκέφτεται οὔτε ἔχει αἰσθησι γιά κάτι, τό ἴδιο καί ἐμεῖς ἄς μὴ σχηματίζουμε ποτέ καμμία σκέψη κακῆς ἐπιθυμίας ἢ ἐμπαθοῦς αἰσθήσεως οὔτε νά αἰσθανόμεθα τὴν τυραννικὴ ὄχληση τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ ἄς ἔχουμε μόνο ἀκατάπαυστα στὴ μνήμη μας τίς ἐντολές τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἐπὶ πλέον, ἄς ἐνθυμούμεθα τὴν ἀθανασία, τὴν ἀφθαρσία, τὴν αἰώνια ζωὴ, τὴν οὐράνια βασιλεία, τὴν υἰοθεσία μέ τὴν ἀναγέννηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τὴν κατά θέση καί χάρις ὁμοίωσή μας μέ τὸν Θεό, οὕτως ὥστε νά γίνουμε κληρονόμοι τοῦ Θεοῦ, συγκληρονόμοι δέ τοῦ Χριστοῦ. Συγχρόνως, μέ ὅλα αὐτὰ τὰ θεῖα ἀγαθὰ ἄς ἀποκτήσουμε νοῦν Χριστοῦ, ὥστε νά δοῦμε μέ αὐτὸν τὸν Θεὸ καί τὸν Χριστὸ νά κατοικεῖ κατά τὴ θεότητά του καί νά περπατᾷ μέσα μας μέ τρόπο πού νά μποροῦμε νά τὸν ἀναγνωρίζουμε»⁽¹²⁾. Αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος καί ἡ ἐσωτερικὴ προδιάθεση προσεγγίσεως τῶν Γραφῶν. Αὐτὰ εἶναι τὰ πνευματικὰ ὠφέλη, τὰ ὁποῖα πρέπει νά ἐπιδιώκουμε νά ἀποκομίσουμε μέ τὴν ἀνάγνωση τῶν θείων Γραφῶν. Ἐάν ἔτσι προδιαθέτουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, τότε μέ ββαιότητα τό Ἅγιο Πνεῦμα θά ἀνοίξει τοὺς πνευματικούς μας ὀφθαλμούς, ὥστε νά γνωρίσουμε τὰ μυστήρια, τὰ ὁποῖα καλύπτονται καί ἀποκαλύπτονται μέ τό γράμμα τῶν Γραφῶν.

Ἡ τέχνη τῆς ἀναγνώσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς δὲν εἶναι ἀπλή. Ἡ σύγχρονη κοινωνία μᾶς προσφέρει σωρεῖα ἀναγνωστικῶν ὕλικῶν, εἴτε ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων, εἴτε τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, εἴτε πολιτιστικῆς δημιουργίας, εἴτε προωθήσεως φιλοσοφικῶν καί πολιτικῶν ἰδεῶν κ.ἄ. Ὅμως, ἡ ἀνάγνωση τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἔχει μία ἰδιαιτερότητα, ἡ ὁποία δὲν ἐμπίπτει σ' αὐτὰ τὰ εἶδη ἀναγνώσεως. «Ὁ ἄνθρωπος, λέγει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, πρέπει νά δίδει τὴν ἀνάλογη προσοχή στίς θεῖες Γραφές, ὅταν δέ τίς ἀναγινώσκει πρέπει νά ἐξετάζει τὸν ἑαυτό του, νά κατανοεῖ δέ καί νά παρατηρεῖ τὴν ψυχὴ του σάν μέσα σέ καθρέφτη (καί νά διαπιστώνει) σέ ποῖα ἀπὸ τὰ ἀναγινωσκόμενα εὐρίσκειται ὁ ἴδιος. Τί θέλω νά πῶ μέ αὐτό; Ὅταν π.χ. ἀκοῦει τὸν Κύριο νά λέγει, «**μετανοεῖτε, ἦγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν**», ὀφείλει νά ἐξετάζει ὁ ἴδιος τὴ ζωὴ του. Ἐάν μετανοεῖ σωστά, τότε ἄς αὐξήσει καί ἄς ἐπιτείνει τό ἔργο τῆς μετάνοιάς του. Ἐάν, ὁμως, ζεῖ μέ ἀμέλεια, τότε ἄς διορθωθεῖ»⁽¹³⁾. Αὐτὴ ἡ τεχνικὴ ἀναγνώσεως πρέπει νά ἐφαρμόζεται γιά ὀλόκληρο τό περιεχόμενο καί σέ ὀλόκληρη τὴν ἔκταση τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐπιδιώκοντας κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴν προσωπικὴ πνευματικὴ μας τελείωση. Ἄλλωστε, αὐτὸς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κεντρικούς σκοποὺς τῆς γραπτῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι ὁ καθρέφτης τῆς ψυχῆς, μέσα ἀπὸ τὸν ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος δια-

12. Κατηχήσεις, XXIV. SC 113, σελ. 38-40.

13. Κατηχήσεις, XXXI. SC 113, σελ. 226.

πιστώνει τή συμφωνία τοῦ βίου του ἢ τήν ἀπομάκρυνσή του ἀπό τίς ἐντολές καί τή διδασκαλία τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἁγία Γραφή πρέπει νά ἀποτελεῖ τό καταφύγιό μας ἀπό τίς φροντίδες τοῦ κόσμου, τίς θλίψεις καί τά πνευματικά ἀδιέξοδα. Ἡ Ἁγία Γραφή παρέχει τή διαβεβαίωση καί τήν παρηγορία, ὅτι ὁ Θεός θά ἐλευθερώσει τόν ἄνθρωπο ἀπό τίς θλίψεις του, θά συγχωρήσει τίς ἁμαρτίες του καί θά τοῦ προσφέρει τή σωτηρία, τήν αἰώνια ζωή καί τήν υἰοθεσία. Ἀπό τή συνεχή ἀναστροφή μας μέ τήν Ἁγία Γραφή ἀνευρίσκουμε τήν παρηγορία, ἐπειδή, ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, «συγκεντρώνει μέσα της ἐκεῖνα τά νάματα καί τή δροσιά τοῦ Πνεύματος»⁽¹⁴⁾. Γιά τό λόγο αὐτό ἡ ψυχή παραμένει «ἀνίκητη σέ κάθε κατάσταση πραγμάτων, καί εἴτε ἀρρώστια, εἴτε περιφρόνηση, εἴτε συκοφαντία, εἴτε κακολογία, εἴτε πειράγματα, εἴτε οποιαδήποτε ἀπερισκευία, εἴτε ὅλα τά κακά τῆς οἰκουμένης ἐπιπέσουν σ' αὐτή τή ψυχή, εὐκολα ἀποκρούει τήν ἔξαψη τῶν παθῶν, λαμβάνοντας ἀφθονή παρηγορία ἀπό τήν ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν. Γιατί οὔτε τό μέγεθος τῆς δόξας, οὔτε ὁ ὄγκος τῆς ἐξουσίας, οὔτε ἡ παρουσία τῶν φίλων, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπό τά ἀνθρώπινα θά μπορέσει νά παρηγορήσει τόσο ἐκείνον πού πονάει, ὅσο ἡ ἀνάγνωση τῶν θείων Γραφῶν»⁽¹⁵⁾. Ἡ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας εἶναι ἐντονη στήν Ἁγία Γραφή, ὁ δέ ἄνθρωπος πρέπει νά ἀποθέσει μέ πίστη καί ἐμπιστοσύνη τήν ἐλπίδα του στόν Θεό, ὁ ὁποῖος παραμένει πιστός στίς ἐπαγγελίες, στίς ὑποσχέσεις του πρὸς τόν ἄνθρωπο. Ἐπομένως, ἡ συνεχῆ ἀνάγνωση τῆς Ἁγίας Γραφῆς μᾶς ὀδηγεῖ νά συνειδητοποιήσουμε τή δωρεά αὐτή τοῦ Θεοῦ, νά αὐξήσουμε δέ τήν πίστη καί τήν ἐλπίδα μας στό Σωτήρα Χριστό. Ἡ δύναμη τοῦ γραπτοῦ θείου λόγου τῆς Ἀποκαλύψεως ἀνανεώνει τόν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος πλησιάζει μέ πίστη, μέ φόβο καί ἀγάπη Θεοῦ τῷ θυσιαστήριό αὐτοῦ τοῦ λόγου, τήν Ἁγία Γραφή.

Ἡ Ἁγία Γραφή ἀποτελεῖ τόν ἰδανικώτερο καί πληρέστερο κώδικα τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Τά δικαιώματα τοῦ Θεοῦ καί τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου στήν Ἁγία Γραφή εἶναι τῆς ἴδιας οὐσίας γιατί στηρίζονται πάνω στήν ἐντολή τῆς ἀγάπης. Τά δικαιώματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀνιδιοτελής ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπο. Ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγίνε ἄνθρωπος καί πρόσφερε σέ ὅλους τό δικαίωμα σωτηρίας, σεβασμοῦ τῆς προσωπικῆς ἀξιοπρέπειας ὅλων, σκοπὸ γιὰ τόν ὁποῖο θυσιάσθηκε ὁ Θεάνθρωπος Κύριος. Ὁ ἅγιος Κλήμης ἐπίσκοπος Ρώμης γράφει: «**Ζῆ γάρ ὁ Θεός καί ξῆ ὁ Κύριος Χριστός καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἡ τε πίστις καί ἡ ἐλπίς τῶν ἐκλεκτῶν, ὅτι ὁ ποιήσας ἐν ταπεινοφροσύνῃ μετ' ἐκτενοῦς ἐπιεικίας ἀμετακλήτως τά ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένα δικαιώματα καί προστάγματα, οὗτος ἐντεταγμένος καί ἐλλόγιμος ἔσται εἰς τόν ἀριθμὸν τῶν σωζομένων διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ**»⁽¹⁶⁾. Ὁ Χριστός μέ τήν ἐνανθρώπησή του ἀνυψώνει τό ἀνθρώπινο πρόσωπο καί τό ἐνώνει μέ τή θεία του φύση. Τά δικαιώματα τοῦ καθενὸς πηγάζουν ἀπὸ αὐτή τήν ἀξία πού τοῦ προσφέρει ὁ Θεός, γιατί εἶναι θεῖο δικαίωμα τό νά οἰκειοποιεῖται αὐτή τήν ὑψιστὴ τιμή. Σήμερα πού οἱ διεθνεῖς διακηρύξεις περὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἀδυνατοῦν νά προσφέρουν βοήθεια πρὸς τοὺς

14. Ὁμιλία, Ὅτι χρήσιμος ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις, 2. ΕΠΕ, 26, σελ. 281.

15. Ὁπ. ἀν.

16. Πρὸς Κορινθίους, 58,2. SC 167, σελ. 192-194.

χειμαζομένους λαοὺς ἀπὸ τὴν ἀδικία τῶν ἰσχυροτέρων, καλούμεθα οἱ Χριστιανοὶ νά γνωρίσουμε καί νά προβάλλουμε τή διδασκαλία τῶν Γραφῶν ὡς τὴν ὑψιστὴ ἔκφραση τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου μέ βασικά ἔθρηνα τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπου, τό σεβασμὸ τοῦ προσώπου καί γενικότερα τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ.

Τὴν καθολικότητα αὐτῆ τῆς Ἁγίας Γραφῆς προβάλλουμε ὡς τὴ μοναδικὴ ἀπάντηση ἐναντι ὅποιασδήποτε ἄλλης θρησκείας, μέ γνώμονα δέ τὴν ἀποκεκαλυμμένη ἀλήθεια καί διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς διαμαρτυρούμεθα μέ τόν πλέον δραστικὸ τρόπο, δηλαδή μέ τὴν προσευχή, ἐναντίον ὅσων καταπατοῦν τό θεῖο θέλημα καί τά δικαιώματα τῶν εἰκόνων τοῦ Θεοῦ, γυναικῶν, ἀνδρῶν, παιδιῶν, καί ἐναντίον ὅσων ὑπηρετοῦν τά ἔργα τοῦ πονηροῦ. Μέ αὐτὸ τό πνεῦμα ἃς ἀναπέμφουμε δέηση πρὸς τόν Θεό:

Θεέ τοῦ ἐλέους καί τῆς δικαιοσύνης.

Ἐξομολογοῦμεθα ἐνώπιόν Σου τά ἁμαρτήματα, τά ἀνομήματα καί τά πλημμελήματά μας.

Καθάρισε μας ἀπὸ τὴν ἁμαρτία πού βεβηλώνει τίς ψυχές καί τίς καρδιές μας. Ὁδήγησέ μας στήν ὁδὸ τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀγιότητας, στήν ὁδὸ τῆς αἰωνίας Σου Βασιλείας.

Κατάστησέ μας ναοὺς καθαρούς, ναοὺς ἀξιους τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος. Παραθέτομε τὴν ἐλπίδα μας σέ Σένα, Πατέρα Εὐσπλαγχε, Υἱέ Μονογενές, Πνεῦμα Ἅγιον καί Παράκλητον.

Σὺ εἶσαι ἡ μοναδικὴ καταφυγὴ καί ἀδιάφευκτη ἐλπίδα μας.

Φώτισε τίς ψυχές μας, τό νοῦ καί τίς καρδιές μας μέ τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καί τῶν ἁγίων Σου ἐντολῶν.

Δώσε μας δύναμη καί φωτισμὸ ὥστε νά γνωρίσουμε καί στοὺς ἄλλους τὴν ἀλήθεια τοῦ θείου Σου λόγου.

Γνώρισέ μας τό θέλημά Σου τό ἅγιον.

Δέξε τίς εὐχές καί τίς ἱκεσίες μας.

Πλήρωσέ μας μέ θέληση, μέ δύναμη καί χάρη, ὥστε ἀκατάπαυστα νά Σέ δοξολογοῦμε, νά ἀγιάζουμε τό πάναγνο ὄνομά Σου.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Σωτήρα καί Λυτρωτή μας.

Οἱ Οἶκοι Σου, οἱ Οἶκοι τοῦ Πατρός Σου, τά ἁγιασμένα μέ τό Ἅγιό Σου Πνεῦμα θυσιαστήρια βεβηλώνονται ἀπὸ τοὺς ἀλλόφυλους, τοὺς ἄλλοεθνεῖς, τοὺς ἀλλόθρησκους, πού βλασφημοῦν τό ἅγιον Ὄνομά Σου.

«Ἐως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καί ὁ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καί ἐκδικεῖς τό αἷμα» (Ἀποκ. 6,10) τῶν δούλων σου ἀπὸ τοὺς καταπατοῦντες τά δικαιώματα καί τά προστάγματά Σου καί τοὺς οἴκους τῶν πατέρων μας;

Κολόβωσε τίς ἡμέρες τῶν θλίψεων.

Χάρισε τὴν εἰρήνη, τὴ δικαιοσύνη, τὴν πίστη καί τὴν ἀγάπη στό λαό Σου.

Μὴ ἀποστρέψεις τό πρόσωπό Σου ἀπὸ τὴν προσευχὴ μας. Κύριε, τό ἔλεός Σου εἰς τόν αἰῶνα. Τά ἔργα τῶν χειρῶν Σου μὴ παρίδης, ὅτι ἠλπίσσαμεν ἐπὶ Σέ!

Κύριε τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν γενοῦ! Ἀμήν!